Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

Природничий факультет

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК»

15-16 квітня 2025 р.

Київ 2025 р.

УДК: 378:5(082)

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми підготовки фахівців природничих наук», 15-16 квітня 2025 року. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025. 290 с.

Укладачі збірника матеріалів конференції:

Вікторія ЛАВРІНЕНКО – доцент, кандидат біологічних наук УДУ імені Михайла Драгоманова.

Мирослава ПІВЕНЬ – студентка 3-го курсу спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.07 Географія, голова НТСА Природничого факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів та посилань несуть автори матеріалів доповідей.

Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Актуальні проблеми підготовки фахівців природничих наук» об'єднує тези доповідей науковців, викладачів, аспірантів і студентів, присвячених сучасним викликам і перспективам підготовки кадрів у галузях біології, хімії, географії, екології та суміжних наук. У публікаціях розглядаються інноваційні педагогічні технології, модернізація змісту природничої освіти, формування професійної компетентності майбутніх фахівців, інтеграція науки і практики у навчальному процесі. Збірник буде корисним для науковців, педагогічних працівників, методистів та усіх, хто зацікавлений у розвитку природничої освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій.

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025

3. Павлюк Н.І., Довгань Г.Д. Географія. Материки та океани. 7 клас: навч.-метод. Посібник. Х.: ВГ «Основа». 2018. 144 с.
4. Свір Н.В. Змістові особливості викладання географії в науково-педагогічному проекті «Інтелект України». Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2018. Вип. 28. С. 68-73.
5. Слюта А.М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф. 2021. 248 с.

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У НАВЧАННІ БІОЛОГІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Цуруль О.А.,
к.п.н., доцент
olgatsurul@ukr.net
Костик С.О.,
студент 4 курсу спеціальності
014.05 Середня освіта «Біологія та здоров'я людини»
Kostiksvatoslav@gmail.com
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Анотація: У статті висвітлюється проблема реалізації ідей музейної педагогіки в освітньому процесі з біології основної школи. Охарактеризовано провідні форми, методи та методичні прийоми музейної комунікації. Представлено результати експериментально-дослідницької роботи.

Ключові слова: музейна педагогіка, освітній процес з біології, навчальна екскурсія.

Проблема пошуку ефективних форм і методів навчання, які роблять процес вивчення біології цікавим, змістовним і наближеним до реального життя, набуває особливої актуальності в умовах реформування освітньої системи та реалій сьогодення.

Перспективним міждисциплінарних напрямом сучасної музеології та педагогіки є музейна педагогіка, що «вирішує проблеми залучення учнівської молоді до інтелектуальних практик та дослідницької діяльності засобами музейної експозиції з використанням інформаційних технологій» [5, с. 238]. Музейна педагогіка відкриває нові можливості для інтеграції теоретичних знань із практичним досвідом, що є особливо важливим для учнів основної школи, які активно пізнають навколишній світ.

Мета дослідження полягає у визначенні дидактичних можливостей музейної педагогіки в навчанні біології учнів основної школи.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати теоретичні засади музейної педагогіки та її роль в освітньому процесі з біології.

2. Визначити провідні форми, методи та прийоми музейної комунікації та освіти.

3. Розробити інструктивно-методичні матеріали щодо реалізації ідей музейної педагогіки в освітньому процесі з біології основної школи та здійснити їх апробацію на базі біологічного музею УДУ імені Михайла Драгоманова.

Як зазначає Р. Маньковська, «музейна педагогіка, як технологія освітньо-виховного процесу, через свої специфічні засоби подає музейну інформацію, методами музейної комунікації сприяє засвоєнню знань, отриманню вмінь та навичок інтелектуальної діяльності, творчо розвиває учасника комунікації, допомагає в змістовному проведенні дозвілля» [5, с. 245].

Вітчизняні науковці виокремлюють такі найважливіші особливості музейно-педагогічного підходу:

• музейна педагогіка як форма подання музейного матеріалу передбачає відповідне використання загальних принципів педагогіки в специфічних умовах відкритого музейного середовища;

• музейно-педагогічний підхід має на меті постійний діалог, коли відвідувача розглядають не як пасивного споглядача музейних експозицій, а як активного учасника процесу організації та управління спілкуванням, що здійснюється в музейному середовищі;

• в основу музейно-педагогічної діяльності покладено систему або цикл музейних заходів для конкретної аудиторії, у той же час центром сприйняття є музейний предмет;

• музейна педагогіка як технологія активного навчання орієнтована на активне входження учнівської та студентської молоді в діяльність зі створення музейних експозицій та супроводу виставок, екскурсій [7, с. 43].

Український музейний педагог О.В. Караманов виділяє такі провідні музейні педагогічні прийоми: показ музейних предметів; коментування з акцентом на особливостях музейного експонату та пов’язаних з ним подій; реконструкція подій через музейний наратив; локалізація подій у певному місці; порівняння ознак об’єктів різних історичних епох; цитування історичних документів як інформаційних джерел конкретної істричної події [4, с. 10].

Варто зазначити, що музейна педагогіка, окрім освітніх завдань, має на меті розвиток пізнавальних та творчих здібностей учнів, які досягаються за допомогою сучасних психолого-педагогічних технологій та системи словесних, наочних та практичних методів. Підкреслюючи важливість методів навчання, варто врахувати вікові та індивідуальні особливості кожного із учнів [3, 6]. Кожен із методів істотно впливає на закріплення, зацікавлення та заохочення учня до вивчення матеріалу, який є предметом екскурсії як провідної форми навчання у музейній педагогіці. Екскурсія є ефективною формою організації освітнього процесу, яка забезпечує прямий контакт учнів з об’єктами реальної дійсності [2, с. 115].

У межах експериментальної роботи нами було здійснено дослідження впливу екскурсії до біологічного музею на формування пізнавального інтересу учнів 8-х класів до навчального предмета «Біологія». Екскурсія проводилась до біологічного музею УДУ імені Михайла Драгоманова [1]. Учні мали можливість ознайомитись з біологічними експонатами та поглибити й розширити свої знання про видове різноманіття ссавців, плазунів, птахів та амфібій. Дітям було представлені анатомічні зразки кісток, м'язів та мозку, які вони уважно розглядали та ставили запитання екскурсоводу, запам'ятовуючи інформацію, що лунала від нього. Для з'ясування ефективності екскурсійного підходу було проведено анкетування учнів (n=19). Анкета містила як кількісні, так і якісні запитання щодо вражень від екскурсії, її впливу на засвоєння матеріалу, інтерес до предмета, а також пропозиції щодо удосконалення. Аналізуючи відповіді на запитання «Наскільки тобі була цікавою екскурсія?» (42,1% респондентів визнали екскурсію «дуже цікавою», а 56,2 % – «цікавою»), можна зробити висновок, що екскурсія дітям була до вподоби, проте варто зауважити, що під час вибору відповідей у запитанні «Що тобі найбільше сподобалося під час екскурсії?» визначається зацікавленість дітей саме до експонатів. 80% учнів обрали «експонати», а решта – «розповідь екскурсовода». Такий розподіл відповідей є, на нашу думку, свідченням того, що спочатку в екскурсії переважає візуальний ряд, який потім підкріплюється змістовним вербальним продовженням. Їх поєднання формує в учнів позитивне емоційне враження («Вау!»- ефект). Аналіз відповідей на питання «Чи варто проводити екскурсії частіше?» демонструє той факт, що учні бажають бути на екскурсіях частіше (78,9% опитаних), а 21,1 % зазначили «їх варто проводити, проте інколи». Результати проведеного анкетування свідчать проте, що екскурсії створюють сприятливе освітнє середовище, у якому поєднуються емоційний та інтелектуальний розвиток.

Важливою умовою ефективного використання музейної педагогіки є поєднання візуального сприйняття із чітко структурованим і змістовним поясненням гіда, що допомагає учням краще осмислювати побачене. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що екскурсія до музею викликає у школярів не лише позитивні емоції, а й активізує їхню розумову діяльність, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, розширенню кругозору, розвитку навичок спостереження та аналізу.

Таким чином, музейна педагогіка має значний потенціал у навчанні біології в основній школі. Її інтеграція в освітній процес дозволяє наблизити теоретичні знання до практичного досвіду, формує ціннісне ставлення до природи, а також сприяє розвитку ключових компетентностей учнів, критичного мислення, комунікаційних навичок та здатності до самостійного навчання.

Список використаних джерел

1. Біологічний музей природничого факультету УДУ імені Михайла Драгоманова. URL: https://surl.lu/lhzjbb (дата звернення: 02.04.2025).
2. Дзекунов А.М. Навчальна екскурсія в системі шкільної та позашкільної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. Вип. 8 (42). С.114-125.
3. Земан І.О. Музейні уроки – альтернативна форма навчання природничих дисциплін базової середньої освіти. Вісник Львівського національного університету. Серія педагогічна. 2022. Вип. № 36. С.94-100.
4. Караманов О.В. Музейна педагогіка в контексті багатокультурного освітнього середовища в Україні. Шлях освіти. 2012. № 2. С.8-11.
5. Маньковська Р. Музейна педагогіка: інноваційна технологія інтелектуального розвитку. Краєзнавство. 2019. № 3. С.238-251.
6. Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали Другої науково-практичної конференції (25-26 вересня 2014 р.). Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Київ. 2014.104 с.
7. Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія / ред. кол.: С.О. Довгий, О.М. Топузов, В. А. Бітаєв та ін.; за наук. ред. С.О. Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України». 2020. 334 с.

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ І ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ В КУРСАХ ГЕОГРАФІЇ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Коцюба М.Ю.,
студентка 1 курсу освітнього рівня «магістр»
спеціальності «014.07 Середня освіта (Географія)»
markantonovich2709@gmail.com
Науковий керівник:
Кобернік С.Г.,
професор, д. пед. наук,
sgkobernik@ukr.net
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Анотація: У статті проаналізовано сучасні дидактичні можливості електронних засобів та освітніх платформ у навчанні географії в старшій школі. Окреслено вплив цифрових технологій на якість навчання, мотивацію учнів, формування ключових компетентностей та відповідність європейським освітнім стандартам. Підкреслено роль цифрових інструментів у забезпеченні безперервності освітнього процесу в умовах воєнного стану. Розглянуто перспективи подальшої цифровізації географічної освіти в Україні.

Ключові слова: географія, старша школа, освітні платформи, цифрова грамотність.

Ми живемо в епоху, коли інформація стала доступною в необмеженій кількості. У таких умовах надзвичайно важливо готувати школярів до життя в цифровому суспільстві, формуючи в них вміння працювати з інформацією, розвивати критичне мислення та навички самостійного навчання. Особливо актуальним це стає в контексті географічної освіти старшої школи, яка повинна